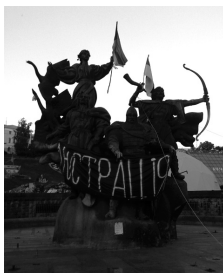

Ukraina przed końcem Historii

Instytut Studiów Politycznych PAN

Współczesne Społeczeństwo Polskie wobec Przeszłości

Tomasz Stryjek

Ukraina przed końcem Historii

Szkice o polityce państw
wobec pamięci

Warszawa 2014

Wydawnictwo Naukowe
SCHOLAR

Seria Współczesne Społeczeństwo Polskie wobec Przeszłości
tom VII

Redaktor naukowy serii: prof. dr hab. *Andrzej Szpociński*

Recenzent: prof. dr hab. *Jan Jacek Bruski*

Redaktor prowadząca: *Anna Raciborska*

Redakcja: *Magdalena Pluta*

Korekta: *Joanna Barska*

Projekt okładki: *Marta Kurczewska*

Copyright © 2014

by Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
& Instytut Studiów Politycznych PAN

ISBN 978-83-7383-709-6

ISBN ISP PAN 978-83-64091-28-5

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Krakowskie Przedmieście 62, 00-322 Warszawa
tel./fax 22 828 93 91, 22 826 59 21, 22 828 95 63
dział handlowy: jak wyżej w. 105, 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Piotr Górski*)

Druk i oprawa: KM Druk, Na Starym Młynie, Łódź

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Rewolucja 2013/2014 roku na Ukrainie w perspektywie końca Historii	10
Trzy perspektywy rozwoju porewolucyjnej Ukrainy	14
Wyzwanie polityki wobec pamięci dla władz nowej Ukrainy	17
O polskiej percepcji ukraińskich zmagają z przeszłością	21
Pamięć a historiografia i nauki o polityce	27
Rozdział 1. Rewolucja 2013/2014 roku na Ukrainie: Od <i>Occupy</i> Majdan Niezależności do nowoczesnego państwa narodowego	33
Kolory	38
Źródła	42
Dyskursy nacjonalistyczny i postsowiecki: zapętlenie i rozwiązanie?	48
Dyskurs proeuropejski a kwestia językowa	56
Wiktor Janukowycz i „czerwono-czarni”	60
Bractwo – nacjonaści „na zamówienie”	63
Prawy Sektor – nurt paramilitarny	64
Swoboda – nurt parlamentarny	71
Czerwień, czern i państwo narodowe	80

Rozdział 2. Ukraina 1991–2014 wobec wyzwania sprawiedliwości tranzycyjnej	85
Sprawiedliwość tranzycyjna i polityka wobec pamięci na „skrwawionych ziemiach”	87
Sądy karne	93
Lustracja	95
Komisja prawdy	109
Restytucja mienia	114
Rehabilitacja ofiar	117
Prawo dostępu obywateli do akt	123
Negatywne odniesienie się przez władze do reżimu oraz sformułowanie nowej narracji historycznej	127
Polityka wobec pamięci prezydenta Juszczenki	129
Polityka wobec pamięci na Ukrainie 2010–2014	138
We władaniu przeszłości	142

Rozdział 3. „Wojna o pamięć” w Europie Środkowej i Wschodniej 2005–2010. Strategie polityki Litwy, Łotwy, Estonii, Ukrainy, Polski i Rosji	145
Model polityki wobec pamięci – państwa bałtyckie i Polska	149
Strategia polityki wobec pamięci – państwa bałtyckie i Polska	152
Kształtowanie strategii polityki wobec pamięci – przypadek Litwy	157
Model oraz strategia polityki wobec pamięci na Ukrainie	167
„Wojna o pamięć” – okoliczności wybuchu, układ sił, pola konfrontacji	183
Strategia Rosji w „wojnie o pamięć”	191
„Wojna o pamięć” 2005–2010 – epilog	194

Rozdział 4. Ukraina wobec Zagłady. Państwo, społeczeństwo i wyzwanie pamięci	201
Muzea Zagłady: społeczne czy państwowe?	203
Czynnik społeczny: edukacja i badania nad Zagładą	208

Państwo wobec pamięci o Zagładzie – uwarunkowania	212
Stanowiska sił politycznych i prezydentów wobec pamięci o Zagładzie w latach 2005–2014	216
 Rozdział 5. Ukraina w zwierciadle Hiszpanii.	
Polityka wobec pamięci na przełomie XX i XXI wieku a procesy narodotwórcze na dwu końcach Europy . . .	225
Hiszpania po 1975 roku – odpolitycznienie przez „zapomnienie”	228
Hiszpania po 2004 roku – odpolitycznienie przez zindywidualizowanie	231
Jak powstały i jak istnieją narody?	241
Ukraina a Hiszpania (zdaniem politologa)	244
Hiszpania i Ukraina – zasoby pamięci historycznej i procesy narodotwórcze	246
Ukraina i Hiszpania – kultury polityczne, ruchy społeczne i układ międzynarodowy	253
Ukraina – ćwiczenia z cierpliwości: od polityki wobec pamięci do edukacji	262
 Rozdział 6. Nikt nie chce być „faszystą”. Zmagania o pamięć o II wojnie światowej w Chorwacji od 1991 roku (z Ukrainą w tle)	
U źródeł porządku prawnego	270
Pod rządami prezydenta Tuđmana (1990–1999)	273
Koncepcje opozycji w latach 1990–1999	280
Zwrot na scenie politycznej Chorwacji w 2000 roku . . .	285
Jasenovac i Bleiburg w polityce partii chorwackich w latach 1990–2003	288
Pod rządami zreformowanej HDZ (2003–2011)	294
Zmiany w polityce wobec pamięci lewicy od 2009 roku . . .	299
Chorwacja i Ukraina wobec UE od 1991 roku	303
Chorwacja i Ukraina wobec swoich ruchów nacjonalistycznych w XX wieku	306
Chorwacja i Ukraina wobec dziedzictwa SFRJ i ZSRR . . .	311

Rozdział 7. Faszyzm czy integralny nacjonalizm?	
OUN w perspektywie historiograficznej	
i politologicznej	315
We współczesnej debacie publicznej i polityce	315
W sporach historyków	319
W typologiach ideologii i ruchów politycznych	
XX wieku	327
W perspektywie historii nacjonalizmu integralnego	
i faszyzmu w Europie	334
W perspektywie typologii form eliminacjonizmu	341
W przyszłej europejskiej narracji historycznej	
(wizja optymisty)	344
Rozdział 8. Jakiej debaty o przeszłości potrzebuje	
Rosja? Aleksiej Miller o narodach, historiografiach	
i polityce wobec pamięci we współczesnej Europie	
Środkowej i Wschodniej	349
Koncepcja modernizacyjna powstania narodu	
ukraińskiego	351
Koncepcja obywatelska kształtowania współczesnego	
narodu rosyjskiego	361
Koncepcja przemian pamięci o sowietyzmie w Rosji . . .	365
Rosja i Ukraina – w stronę strategii desowietyzacji	
i demokratyzacji Europy Wschodniej	376
Bibliografia	381
Indeks osób	403